

Riigi toetusel arendatud veetaristu jätkusuutlikkus ja mõju keskkonnaeesmärkide saavutamisele

Viire Viss
Riigikontroll

Keskkonnafoorumi IV osa:
Veemajandus – ühine hool ja väljakutsed
2014 – Soome lahe ja Läänemere teema-aasta

X Linnade ja Valdade Päevad
Sokos Hotel Viru, Tallinn
27. märts 2014

Kuressaare reoveepuhasti

Ettekande sisu

- Riigikontrolli veemajanduse ja Läänemere kaitsega seotud auditid
- Auditi järeldused:
 - ✓ Veemajanduse rahastamine
 - ✓ Reoveepuhastid ja reoveekogumisalad
 - ✓ Mõju keskkonnale
 - ✓ Joogivee kvaliteet
 - ✓ Veemajanduse jätkusuutlikkus
 - ✓ Soovitused riigile

Riigikontrolli auditid

- Riigi toetusel arendatud veetaristu jätkusuutlikkus ja mõju keskkonnanäesmärkide saavutamisele (2013)
- Peipsi järve seisundi parandamise meetmete tulemuslikkus (2012, paralleelaudit Vene Föderatsiooni Kontrollikojaga)
- Järelevalve taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste kasutamise üle (2010)
- Kalanduse järelevalve Läänemeres (2009, ühisaudit Läänemere riikidega)
- Reoveekäitluse arendamine maapiirkondades Ühtekuuluvusfondi projektide toel (2007)

Audit: Riigi toetusel arendatud veetaristu jätkusuutlikkus ja mõju keskkonnanäesmärkide saavutamisele

Mida me auditeerisime?

- Kas reovesi puhastatakse ja saavutatakse keskkonnanäesmärgid?
- Kas elanikele on tagatud kvaliteedinõuetele vastav joogivesi?
- Kas on tagatud veeteenuste pikaajaline jätkusuutlikkus ja kättesaadavus?
- Kas veemajandusprojektide rahastamine on hästi korraldatud?

Miks me seda auditit tegime?

- Reovee puhastamisele ja joogivee kvaliteedile on seatud ranged nõuded (asulareovee direktiiv, olmevee direktiiv, Läänemere tegevuskava)
- Reoveepuhastuse eesmärk on aidata kaasa veekogude hea seisundi saavutamisele (veepoliitika raamdirektiiv, Läänemere tegevuskava)
- Veemajandusse on tehtud suuri investeeringud ja need peavad olema jätkusuutlikud. Veeteenusega seotud kulud peavad sisalduma maksimaalselt veeteenuse hinnas (veepoliitika raamdirektiiv, OECD)
- Veeteenus, eelkõige puhas joogivesi, peab olema kõigile inimestele kättesaadav

Mida me leidsime ja järeldasime?

Auditi põhijäreldused

- **Riigikontrolli hinnangul ei ole riik piisavale rahastusele vaatamata suutnud täita lubadust viia nõuetega vastavusse kõik suuremad joogi- ja reoveesüsteemid.**
- **Seetõttu peab Keskkonnaministeerium vajalikuks aastatel 2014–2020 suunata veetaristusse veel 165 miljonit eurot Euroopa Liidu raha.**
- **Ühtlasi ei ole riik pööranud piisavalt tähelepanu sellele, kuidas tagada suure raha eest rajatud või korrastatud joogivee- ja reoveepuhastussüsteemide jätkusuutlikkus tulevikus.**

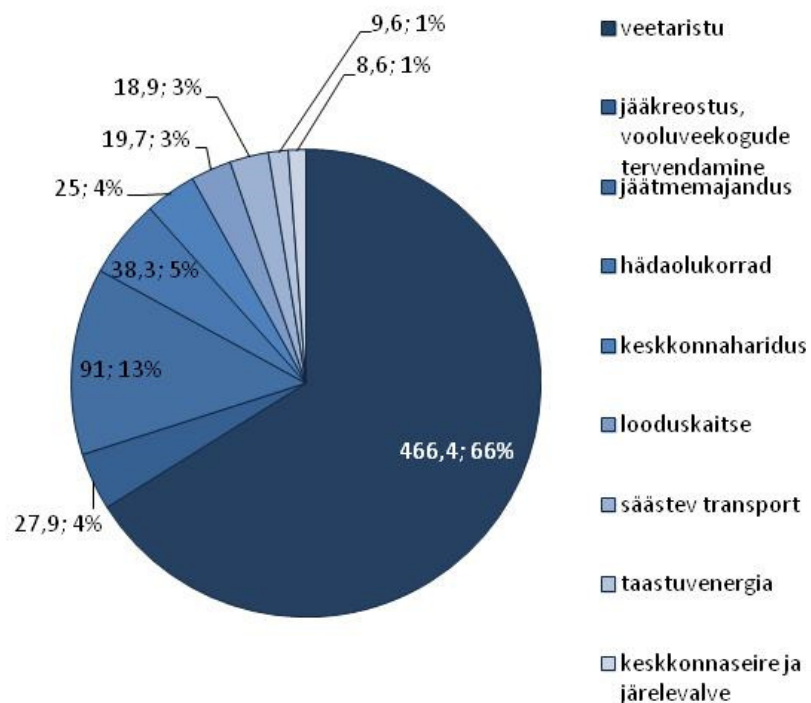

Raha kasutamine

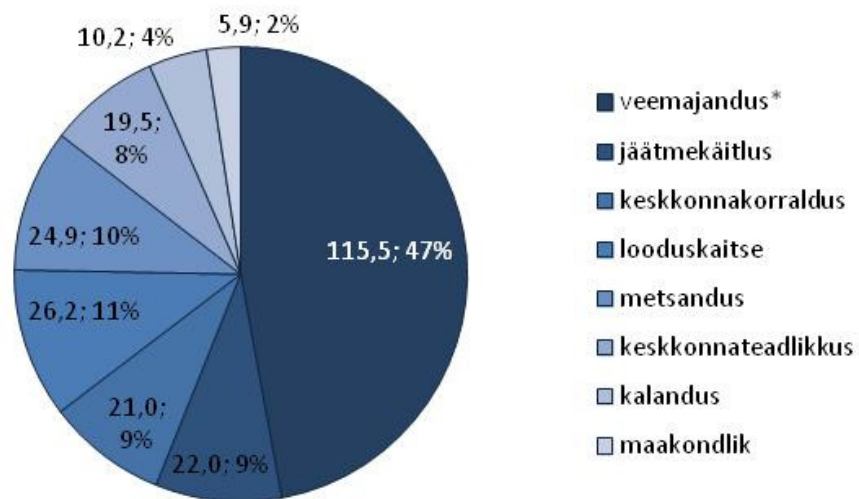
- **Riik ja omavalitsused on veetaristu investeringuteks kasutanud rohkem raha, kui esialgu kavandati**
- EL 2007-2013 perioodil eraldati veemajandusele 409 milj eurot ning selle rahaga lubati korda teha kõik suurtel reoveekogumisaladel olevad ühiskanalisatsioonid ja -veevärgid
- EL 2007-2013 perioodil on suunatud veemajandusse 466 milj eurot
- Lisaks on kasutatud keskkonnaprogrammi 2007-2012 perioodi raha 115 miljonit eurot
- EL 2014-2020 perioodil soovitakse suunata veemajandusse veel vähemalt 165 milj eurot suurte reoveekogumisalade korrastamiseks (ELilt taotletakse 144 milj eurot) + 167 miljonit eurot väikeste reoveekogumisalade korrastamiseks

EL tõukefondid (2007-2013)

Keskkonnaprogramm (2007-2012)

Reoveepuhastid

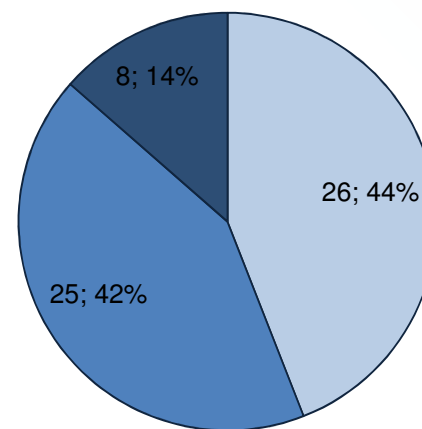
- **Ligikaudu pooled reoveepuhastid on ületanud heite piirväärtusi ning ei ole suutnud tagada nõuetekohast tööd kokku lepitud tähtaegadeks**
- Asulareovee direktiivi nõuete täitmine sai pikenduse ELiga ühinemise lepingus
- Suurtel reoveekogumisaladel (üle 2000 ie) olevad reoveepuhastid pidid olema korras hiljemalt 31.12.2010 (üle 10 000 ie 31.12.2009)
- 2012. a esines probleeme veel 4 suurema asula reoveepuhastil

Reovee kokku kogumine

- **Ligi pooltel suurtel reoveekogumisaladel ei koguta reovett kokku nõutud ulatuses**
- Reovee kokku kogumise andmed ei ole usaldusväärsed
- 59-st suurest reoveekogumisalast 13-l on reostuskoormus tõenäoliselt üle hinnatud
- Toetuste saamise eesmärgil on loodud liiga palju väikesi reoveekogumisasid (455)

Suurte reoveekogumisalade (n=59)
vastavus nõuetele

□ Ei vasta nõuetele

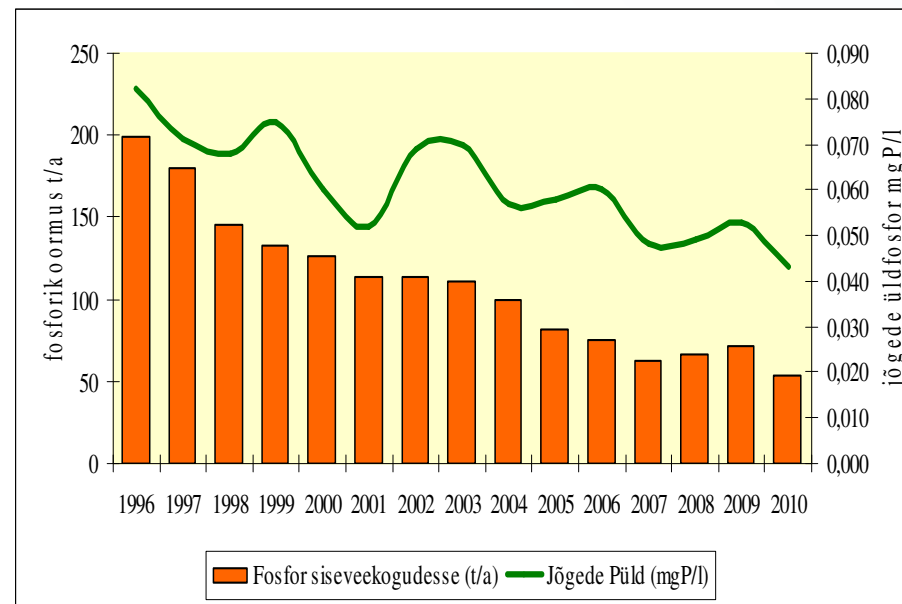
■ Vastab nõuetele:
kanaliseeritus +
individuaalsed kinnised
reoveemahutid = 98%

■ Vastab nõuetele:
kanaliseeritus 98%

Reoveepuhastuse mõju keskkonnale

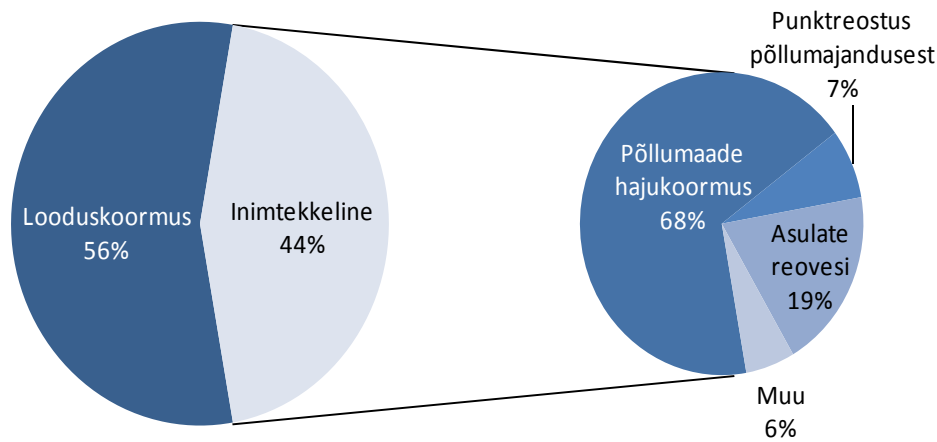
- Reovee puhastamine on vähendanud asulate heitvee koormust keskkonnale (2005-2012: fosfor 140 t > 92 t)
- Reoveepuhastuse mõju keskkonnaseisundi muutustele on keeruline hinnata

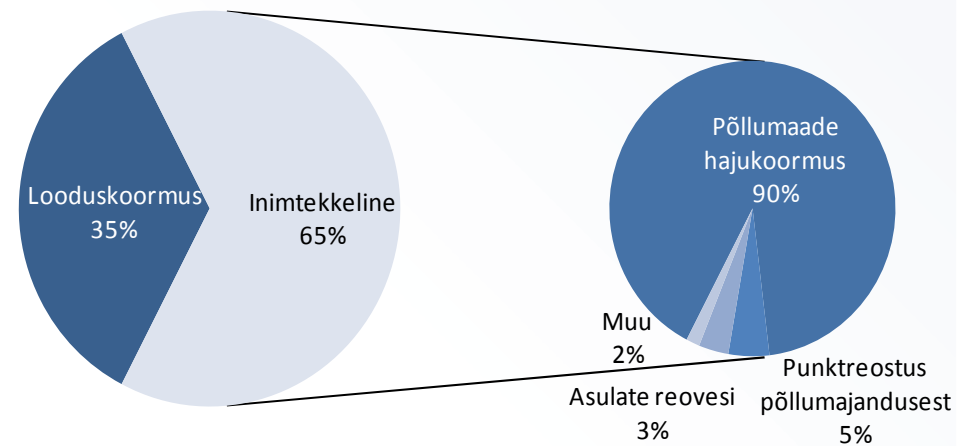

Fosfori ja lämmastiku kogukoormuse ning inimtekkelise reostuse jaotus Peipsi valgjal (2009. a keskmine)

Fosfori kogukoormuse jaotus

Lämmastiku kogukoormuse jaotus

Heitveekoguste mõõtmine

- Ettevõtete poolt deklareeritud andmed keskkonda juhitud saasteainete koguste kohta pole piisavalt usaldusväärsed ja kontrollitud
- Kontrollitakse heitvee saasteainete kontsentratsioone, kuid mitte heitvee koguseid
- On risk, et keskkonda juhitud saasteainete absoluutkogused erinevad tegelikust ning sellevõrra ei maksta korrektselt saastetasusid

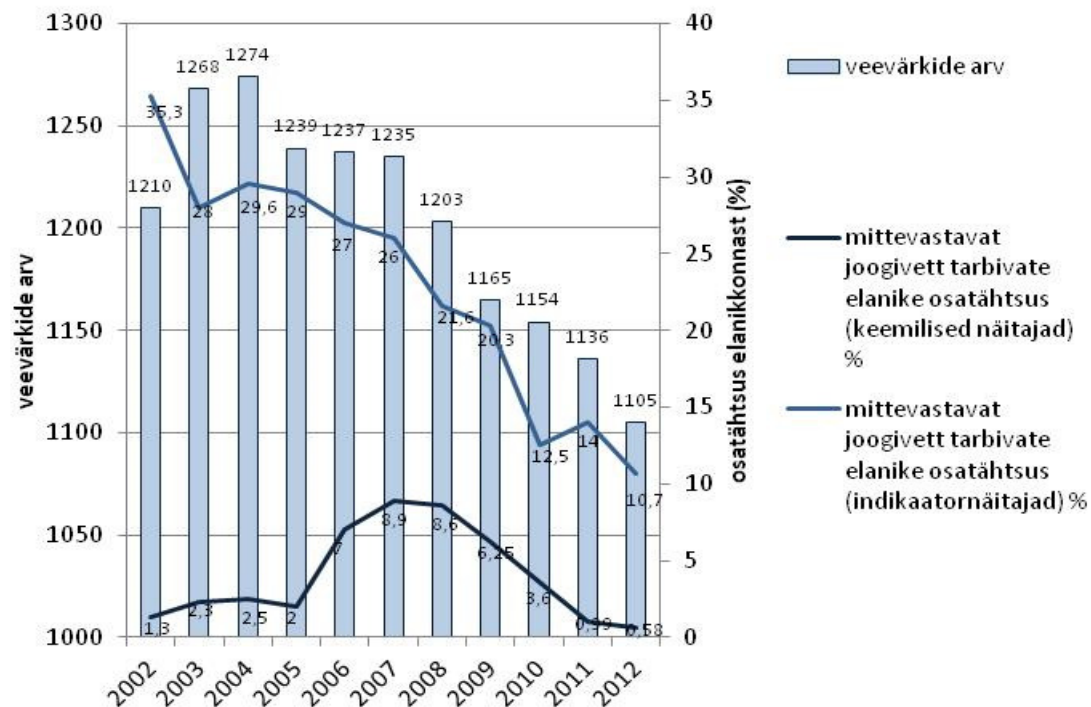
Joogivesi (1)

- Joogivee direktiivi nõuete täitmine sai pikenduse ELiga ühinemise lepingus
 - Osad ühisveevärgid ei paku veel kõigile kvaliteedinõuetele vastavat joogivett (2012. a lõpu seisuga)
 - Keemilistele näitajatele ei vastanud 36 veevärki (0,6 % elanikkonnast)
 - Indikaatornäitajatele ei vastanud 255 veevärki* (10,7% elanikkonnast), neist 4 on suured veevärgid, mis pidid nõuetele vastama juba 2008. a lõpuks
- * 2013. a 1. detsembri seisuga oli 173 veevärgil tervisele ohutu, kuid kvaliteedinõuetele mittevastava vee müügiluba (kehtivuse lõpp 1. jaanuar 2014)

Joogivesi (2)

- Paljud veevärgid ei ole suutnud ellu viia abinõudeprogramme vaatamata saadud tähtaegade pikendustele
- Elanikkonna teavitamine veevaliteedist vajab parandamist

Veeteenuse jätkusuutlikkus ja kättesaadavus (põhimõtted)

- Suured investeeringud ei tohi “vett vedama minna”
- Veemajandus peab olema **ökoloogiliselt, majanduslikult, finantsiliselt** ja **sotsiaalselt** jätkusuutlik
 - Vee tarbimine ei ületa looduse taluvusvõimet, keskkonnakahjud heastatakse
 - Vett kasutatakse efektiivselt, vee väärtus kajastub hinnas
 - Teenuse pakkumisega seotud kulud (tegevuskulud, keskkonnakulud) sisalduvad veeteenuse hinnas
 - Vesi on kõigile kättesaadav ja taskukohane ning kulud on õiglaselt jaotunud

Veeteenuse jätkusuutlikkus ja kättesaadavus

- Joogi- ja reoveeteenuse hind ei sisalda tagastamatu abi raames soetatud põhivara kulumit, s.t asendusinvesteeringute tegemisel võib vee hind kujuneda kordi kõrgemaks
- Veeteenuse hind hinnatõus võib ületada 4% sissetuleku piirmäära
- Elanikkonnal võib tekkida raskusi veeteenuse eest maksmisel (madalama sissetulekuga elanikkonnarühmadel)
- Toetuste abil rekonstrueeritud ja rajatud taristu ülalpidamine ei pruugi olla pikas perspektiivis tagatud
- Teenuse pakkumisega tekib probleeme vee-ettevõtetel, kes pakuvad teenust väheneva rahvaarvuga asulates

Olulisemad soovitused (1)

Keskkonnaministrile

- Enne investeringute tegemist hinnata ümber reoveekogumisalade reostuskoormused ning vastavalt sellele kavandada prioriteetsemaid tegevusi ja rahastust
- Reovee kokkukogumise parandamiseks ja sellest õige pildi saamiseks:
 - lähtuda hinnangute andmisel õigest reostuskoormusest
 - saada parem ülevaade kanaliseeritusest ja individuaalsüsteemidest reoveekogumisaladel
- Otsustada, kas veeteenuse osutamise seotud kulud kannab tarbija või peab riik mingites piirkondades ja asulates veeteenuse pakkumist toetama jääma
- Sätestada õigusaktides rangemad nõuded heitveekoguste mõõtmiseks ja kontrollimiseks

Olulisemad soovitused (2)

Terviseametile

- Leida lahendus, kuidas tagada kvaliteetne joogivesi elanikele, kes tarbivad veevärkide vett, mis ei vasta nõuetele ja kaotavad loa vett müüa 1. jaanuaril 2014
- Nõuda vee-ettevõtetelt rangemalt abinõude elluviimist joogivee kvaliteedi tagamiseks ja inimeste teavitamist joogiveekvaliteedist

Keskkonnaministeeriumile ja Konkurentsiametile

- Koostöös analüüsida ÜVKS lähtuva veeteenuse hinna kooskõlastamise metoodikat, et leida parim lahendus veeteenuse hinna kehtestamiseks, mis motiveeriks vee-ettevõtjaid oma tegevust tõhustama teenuse kvaliteedis järelandmisi tegemata ning samas tagaks ka keskkonnanäesmärkide täitmise

Aitäh!

Riigikontrolli auditiaruanded: www.riigikontroll.ee > Publikatsioonid
> Auditi aruanded (> Keskkonnaministeerium)

viire.viss@riigikontroll.ee